

Załącznik do Uchwały Nr XLII/574/18
Rady Miejskiej w Ustrzykach Dolnych
z dnia 15 stycznia 2018 r.

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Ustrzykach Dolnych

**PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ
SENIORÓW NA LATA 2018-2025
„Gmina Ustrzyki Dolne seniorom”**

Spis treści

Spis treści	2
1 Wstęp.....	4
2 Diagnoza.....	6
2.1 Osoby starsze w Gminie Ustrzyki Dolne	6
2.2 Sytuacja seniorów na terenie gminy Ustrzyki Dolne na podstawie badań własnych.....	7
3 Formy pomocy dla seniorów na terenie Gminy Ustrzyki Dolne	10
3.1 Usługi opiekuńcze	10
3.2 Dom Pomocy Społecznej.....	11
3.3 Ogólnopolska Karta Seniora.....	12
3.4 Projekty na rzecz seniorów.	13
3.5 Inne działania na rzecz Seniorów.	14
3.6 Kluby Seniora	15
3.7 Dofinansowanie imprez na rzecz seniorów	16
4 Misja.....	16
5 Wskaźniki.....	17
6 Ewaluacja PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ SENIORÓW NA LATA 2018-2025 „Gmina Ustrzyki Dolne Seniorom”	18
7 Wnioski	19
Bibliografia.....	20
Spis tabel	21
Załącznik nr 1	22

Ludzie starzy pomagają nam mądrzej patrzeć na ziemskie wydarzenia, ponieważ dzięki życiowym doświadczeniom zyskali wiedzę i dojrzałość. Są strażnikami pamięci zbiorowej, a więc mają szczególny tytuł, aby być wyrazicielami wspólnych ideałów i wartości, które są podstawą i regułą życia społecznego. Wykluczyć ich ze społeczeństwa znaczy w imię nowoczesności pozbawionej pamięci odrzucić przeszłość, w której zakorzeniona jest teraźniejszość.

św. Jan Paweł II, List do osób w podeszłym wieku

1 Wstęp

Jedna z definicji w literaturze podaje, że: „*Za początek starości na ogół przyjmuje się 60 lub 65 rok życia, często równoznaczny z osiągnięciem wieku emerytalnego. Ludzie starszy są złożoną, niejednorodną grupą nie tylko pod względem stanu zdrowia, ale także sytuacji społeczno-ekonomicznej i życiowej, sprawności fizycznej bądź psychicznej, dlatego też często okres starości dzieli się na podokresy, wyróżniając starość wczesną (zwaną wiekiem podeszłym, od 60. do 74. Roku życia), późną (75-89 lat) oraz bardzo późną (zwaną długowiecznością, powyżej 90. roku życia). Odmienne uwarunkowania zdrowotne i po za zdrowotne przekładają się na różną jakość życia seniorów w tych jakże zróżnicowanych podokresach wieku starszego*”.¹

Program działań na rzecz seniorów na lata 2018-2025 „Gmina Ustrzyki Dolne seniorom”, jest zgodny z Rządowym Programem na rzecz Aktywności Społeczności Osób Starszych na lata 2014-2020², przyjętym Uchwałą Nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013. Program nawiązuje również do Strategii Rozwoju Gminy Ustrzyki Dolne na lata 2015-2025, do Priorytetu IV - Kapitał Ludzki i Społeczny:

1. do Działania I - Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu, w ramach którego zaplanowane zostało utworzenie Uniwersytetu III Wieku,
2. jak również do Działania III – Poprawy stanu ochrony zdrowia i dostępu do usług medycznych, który zakłada Powstanie Dziennego Domu Opieki Medycznej, rozwój usług opieki nad osobami starszymi, utworzenie Hospicjum stacjonarnego i Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego.³

Jak również do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Ustrzyki Dolne na lata 2016-2022, do celu strategicznego (C1K5) - rozwijanie form wsparcia i pomocy na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, w ramach, którego założone zostały następujące przedsięwzięcia:

1. zapewnienie wsparcia materialnego dla osób starszych i niepełnosprawnych, wymagających wsparcia z systemu zabezpieczenia społecznego,

¹ **Tobiasz-Adamczyk B, M. Brzyska**, Wybrane aspekty socjologiczne wieku starszego, „Świat Problemów” 2011, nr 11, s. 5

² <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/rzadowy-program-asos/>, dostępne w Internecie 10.04.2017 r.

³ http://www.bip.ustrzyki-dolne.pl/pliki_do_pobrania/strategia_ud.pdf, dostępne w Internecie 10.04.2017 r.

2. wsparcie mieszkańców gminy w wieku senioralnym, poprzez stworzenie warunków dla funkcjonowania nieformalnych grup samopomocowych,
3. podnoszenie jakości i dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych (również dla osób z zaburzeniami psychicznymi),
4. zapewnienie dostępu do placówek rekreacji ruchowej dla seniorów,
5. udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym będącym w trudnej sytuacji materialnej,
6. inicjowanie działań samopomocowych - pomoc sąsiedzka,
7. rozwój pracy socjalnej wobec osób starszych i niepełnosprawnych świadczonej przez MGOPS,
8. zapewnienie dostępności do oferty kulturalnej,
9. promowanie twórczości artystycznej osób starszych i niepełnosprawnych (festiwale, przeglądy, strony internetowe).

W dobie kultu młodości osoby starsze są często wykluczane z życia społecznego, postrzegane jako zniedołężniałe, schorowane, ciągle narzekające na swój stan zdrowia, nie mające zainteresowań, zamykające się w domu.

Seniorzy niejednokrotnie są gorzej traktowani, nie ma dla nich ofert pracy, mają trudności z uzyskaniem kredytu w banku, w przestrzeni publicznych nie spotykają się z wyrozumiałością.⁴

Celem programu jest promowanie działań zachęcających seniorów do aktywnego trybu życia, budowanie poczucia ich bezpieczeństwa w społeczeństwie, jak również przełamywanie stereotypów wśród ludzi młodych na temat starości.

Zauważa się, że seniorzy działający w organizacjach pozarządowych, stowarzyszeniach, wolontariacie, utrzymujący kontakty z sąsiadami, rodziną, przyjaciółmi pozbywają się stanów lękowych, depresji, są kreatywni, chętniej podejmują różnorodne funkcje w życiu codziennym. Aktywny tryb życia osób starszych prowadzi do opóźnienia procesu starzenia.⁵

Mając na uwadze dobro seniorów, poniższy Program jest kierowany do tej właśnie grupy społecznej.

⁴ **Jaszczak-Kuźmińska D., K. Michalska**, *Aktywizacja i edukacja osób starszych*, [w:] *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu*, pod.red. D. Jaszczak-Kuźmińska, K. Michalska, MPiPS, Warszawa 2010, str. 146

⁵ **Ibidem**, str. 148-149

2 Diagnoza

2.1 Osoby starsze w Gminie Ustrzyki Dolne

Gmina Ustrzyki Dolne, to gmina miejsko-wiejska, położna w województwie podkarpackim, w południowo – wschodniej jego części, w powiecie bieszczadzkim. Liczba ludności w 2016 r. wyniosła 17 498. W skład gminy wchodzi Miasto Ustrzyki Dolne oraz wsie: Arłamów, Bandrów Narodowy, Brelików, Brzęgi Dolne, Daszówka, Dźwiniacz Dolny, Grąziowa, Hoszowczyk, Hoszów, Jałowe, Jamna Dolna, Jamna Górna, Jureczkowa, Krościenko, Kwaszenina, Leszczowate, Liskowate, Łobozew Dolny, Łobozew Górny, Łodyna, Moczary, Nowosielce Kozickie, Ropienka, Równia, Serednica, Sokole, Stańkowa, Teleśnica Oszwarowa, Teleśnica Sanna, Trzcianiec, Trójca, Ustjanowa Dolna, Ustjanowa Górna, Wola Romanowa, Wojtkowa, Wojtkówka, Wola Maćkowa, Zadwórze, Zawadka.⁶

Ten obszar jest nastawiony głównie na działalność rolniczą i turystyczną z nastawieniem na rozwój agroturystyki (ze względu na znaczne walory przyrodnicze i krajobrazowe). W tym rejonie przeważają gleby słabej jakości, rolnictwo jest tu niskotowarowe, a kondycja gospodarstw słaba.⁷

Tabela 1 obrazuje, iż liczba ludności w Gminie Ustrzyki Dolne systematycznie spada na przestrzeni badanego okresu (o 2,29%, rok bazowy 2010), jest to zjawisko charakterystyczne zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn.

Tabela 1. Liczba ludność w Gminie Ustrzyki Dolne wg płci

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	17909	17827	17733	17698	17650	17581	17498
mężczyźni	8807	8778	8737	8711	8695	8664	8605
kobiety	9102	9049	8996	8987	8955	8917	8893

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Jak wynika z poniższej tabeli liczba ludności na przestrzeni lat 2010-2016 zmalała w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, podkreślić jednak należy, iż w badanym okresie czasu systematycznie wzrasta liczba osób w wieku po produkcyjnym.

⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Dla Gminy Ustrzyki Dolne na lata 2016-2022

⁷ Kuta-Palach M., K. Malicki, M. Pokrzywa, S. Wilk, *Wykluczenie społeczne i ubóstwo w województwie podkarpackim*, URz, Rzeszów 2011, s. 85-86

Tabela 2. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-14), produkcyjnym (15-59 kobiety, 15-64 mężczyźni) i poprodukcyjnym w Gminie Ustrzyki Dolne

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym	2905	2824	2730	2687	2626	2611	2585
Liczba ludności w wieku produkcyjnym	12 476	12 379	12 269	12 175	12 082	11 919	11718
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	2 528	2 624	2 734	2 836	2 942	3 051	3195

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych na <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica> dostępne w Internecie 14.04.2017 r.

Tabela 2 ukazuje wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, dynamika tego zjawiska wyniosła 126,38% (rok bazowy 2010).

Tabela 3. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-14), produkcyjnym (15-59 kobiety, 15-64 mężczyźni) i poprodukcyjnym

	2010	2016	Dynamika, rok bazowy 2010=100%
Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym	2905	2585	88,98%
Liczba ludności w wieku produkcyjnym	12 476	11718	93,92%
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	2 528	3195	126,38%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Tabeli 2.

Z danych statystycznych zamieszczonych w w/w tabelach wynika, iż proces starzenia się społeczeństwa, to również zjawisko charakterystyczne dla gminy Ustrzyki Dolne.

2.2 Sytuacja seniorów na terenie gminy Ustrzyki Dolne na podstawie badań własnych

Pracownicy MGOPS w Ustrzykach Dolnych w miesiącach czerwiec-lipiec 2017 r. przeprowadzili badania ankietowe wśród seniorów będącymi mieszkańcami gminy Ustrzyki Dolne. Ankieta składała się z 7 pytań, osób ankietowanych było 100. Ankieta była przeprowadzona w celu poznania opinii seniorów na temat oferty instytucji samorządowych

i jakości życia seniorów. W badaniu wzięło udział 33 mężczyzn (w tym: z wykształceniem średnim 7 osób, zawodowym 12 osób, podstawowym 13 osób, policealnym 1 osoba) i 67 kobiet (w tym: z wykształceniem średnim 24 osoby, zawodowym 19 osób, podstawowym 11, policealnym 9 osób, wyższym 2 osoby i 2 osoby nie podały swojego wykształcenia). Wśród ankietowanych 40 osób mieszka na wsi, 58 osób zamieszkuje miasto, 2 osoby nie zaznaczyło odpowiedzi.

W pytaniu „czy gmina Ustrzyki Dolne jest przyjazna seniorom” 23 % badanych odpowiedziało, że tak, 36 % raczej tak, 32 % trudno powiedzieć, 8% że nie, 1 % badanych nie udzieliło odpowiedzi.

Społeczność lokalna postrzega seniorów w różnoraki sposób. Sami seniorzy oceniają siebie jako osoby: schorowane – odpowiedziało 68 ankietowanych, nienadążające za tempem życia – odpowiedziało 49 ankietowanych, posiadający wiedzę - odpowiedziało 33 ankietowanych, niepotrzebni odpowiedziało 30 respondentów, chętni do pomocy i wyrozumiali odpowiedziało 27 ankietowanych.

W ankiecie przy pytaniu nr 3, uwzględniając hierarchię ważności na pierwszym miejscu była wymieniana choroba (57 ankietowanych) i utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (57 ankietowanych), na drugim miejscu poczucie osamotnienia (27 ankietowanych), na trzecim ubóstwo (22 ankietowanych), na czwartym brak ofert pracy (20 ankietowanych), na piątym niepełnosprawność (18 ankietowanych), na szóstym brak odpowiedniej opieki (15 ankietowanych), na siódmym brak akceptacji ze strony środowiska (11 ankietowanych) i zbyt wąski zakres wydarzeń kulturalnych i sportowych (11 ankietowanych).

Jak wynika z ankiety 63 % badanych nie ma wiedzy o klubach i stowarzyszeniach funkcjonujących na terenie gminy a 4 % badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Tabela 4. Poziom zadowolenia seniorów z warunków życia w Gminie Ustrzyki Dolne.

Warunki życia	1	2	3	4	5	% błędnie udzielonych odpowiedzi
1	2	3	4	5	6	7
Poziom opieki zdrowotnej	19%	43%	14%	8%	5%	11%
Dostęp do uzyskania pomocy społecznej świadczonej przez MGOPS, inne instytucje publiczne, organizacje pozarządowe	6%	12%	27%	24%	5%	26%

1	2	3	4	5	6	7
Warunki mieszkaniowe	1%	12%	16%	38%	12%	21%
Bezpieczeństwo seniorów	4%	19%	15%	30%	13%	19%
Możliwości spędzania czasu wolnego	15%	16%	21%	27%	3%	18%
Dostęp do edukacji	28%	15%	20%	9%	2%	26%
Dostęp do kultury i rozrywki	8%	7%	21%	37%	6%	21%
Dostęp do rynku pracy	42%	20%	9%	0%	0%	29%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych przez MGOPS w Ustrzykach Dolnych

Jak wynika z tabeli nr 4, poziom zadowolenia mieszkańców gminy z wyżej wymienionych warunków życia przedstawia się następująco: 62 % ankietowanych jest bardzo niezadowolonych lub niezadowolonych z opieki zdrowotnej i dostępu do rynku pracy, a 43 % respondentów z dostępu do edukacji. Mieszkańcy są zadowoleni i bardzo zadowoleni z warunków mieszkaniowych 50 % ankietowanych oraz z poczucia bezpieczeństwa i dostępu do kultury i rozrywki 43 % badanych.

Tabela 5. Działania, które należałoby podjąć, bądź usprawnić, aby osobom w wieku senioralnym żyło się lepiej w Gminie Ustrzyki Dolne

Działania	% odpowiedzi
Zwiększenie emerytur	81%
Poprawić dostęp do opieki medycznej	75%
Poprawić komunikację na terenie gminy	66%
Poprawić dostęp do rynku pracy	14%
Bardziej zaangażować seniorów w życie kulturalne mieszkańców gminy	28%
Poszerzyć ofertę edukacyjną dla seniorów	14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych przez MGOPS w Ustrzykach Dolnych

Z Tabeli nr 5 wynika, że działania, które należałoby podjąć w celu poprawy jakości życia seniorów Gminy Ustrzyki Dolnych uwzględniając hierarchię ważności na pierwszym miejscu było zaznaczane zwiększenie emerytur, na drugim poprawa dostępu do opieki medycznej, na trzecim poprawa komunikacji na terenie gminy, na czwartym zwiększenie zaangażowania seniorów w życie kulturalne mieszkańców gminy, a na piątym poszerzenie oferty edukacyjnej dla seniorów i poprawy dostępu do rynku pracy.

W pytaniu otwartym nr 7 ankietowani wskazali następujące zagadnienia: utworzenia kawiarenki (miejsca spotkań seniorów), dodatkowy Klub Seniora, organizowanie spotkań informacyjnych z przedstawicielami różnych instytucji i spotkań integracyjnych z młodzieżą, utworzenie komunikacji miejskiej i Dziennego Domu Opieki, poprawa opieki zdrowotnej, bezpłatne porady prawne dla seniorów, utworzenie skrzynki pytań, rabaty na leki, zorganizowanie pomocy dla seniorów w pracach domowych.

3 Formy pomocy dla seniorów na terenie Gminy Ustrzyki Dolne

3.1 Usługi opiekuńcze

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy m.in. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (jest to zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej) na podstawie art. 17 pkt.1 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

Usługi opiekuńcze, jak również specjalistyczne usługi opiekuńcze, to świadczenia kierowane do osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają wsparcia ze strony innych osób, a rodzina, małżonek, wstępni, zstępni nie są w stanie tej pomocy zapewnić.

W ramach usług opiekuńczych zaspokajane są codzienne potrzeby życiowe danej osoby, pielęgnacja, opieka higieniczna, w miarę możliwości również kontakt z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze to takie, które zaspokajają szczególne potrzeby danej jednostki wynikające z rodzaju jej schorzenia lub niepełnosprawności i świadczone są przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.⁸

⁸ Ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r., Dz.U.2017.1769 t.j. z dnia 2016.06.29, art. 50, ust. 1 i 2

Realizacja usług opiekuńczych w Gminie Ustrzyki Dolne zlecona została podmiotowi wyłonionemu w drodze konkursu ofert. W 2016 r. usługi realizowane były przez Podkarpacki Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża Rzeszów, Oddział Rejonowy PCK Ustrzyki Dolne. Pełny koszt 1 godziny usług opiekuńczych wynosił 16,25 zł. Usługi obejmują głównie pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację, zapewnienie kontaktu z otoczeniem. Udzielono 8 982 świadczeń (tj. 1 godzina-1 świadczenie), wydatkowano na ten cel kwotę 145 957,50 zł.

Tabela 6. Osoby objęte usługami opiekuńczymi w wieku poprodukcyjnym (60-100), z podziałem na płeć

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
KOBIETY	14	12	13	14	15	13	18
MĘŻCZYŹNI	2	3	2	4	6	6	5
OGÓŁEM	16	15	15	18	21	19	23

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z programu POMOST Std.

Z powyższej tabeli wynika, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym wymagających usług opiekuńczych na przestrzeni badanego okresu wzrasta. Pomocą w formie usług opiekuńczych w 2016 r. objęto 23 osoby powyżej 60 roku życia.

3.2 Dom Pomocy Społecznej

Na terenie Gminy Ustrzyki Dolne funkcjonuje jeden Dom Pomocy Społecznej w Moczarach (Moczary 41, 38-700 Ustrzyki Dolne), jest to jednostka organizacyjna Powiatu Bieszczadzkiego przeznaczona dla osób przewlekłe psychicznie chorych i zapewnia całodobową opiekę dla 146 osób.

DPS w Moczarach zapewnia:

1. odpowiednie warunki mieszkaniowe (pokoje 1-,2-,3-osobowe)
2. wyżywienie: 4 posiłki dziennie z uwzględnieniem zaleceń dietetycznych
3. pomoc w podstawowych czynnościach (toaleta, ubieranie, karmienie, kąpanie, załatwianie potrzeb fizjologicznych)

4. pomoc w załatwianiu spraw osobistych a w szczególności w czytaniu i pisaniu listów, kontaktach z instytucjami (ZUS, Sąd, itp.), zakupach, utrzymywaniu kontaktu z rodziną
5. korzystanie z podstawowej opieki zdrowotnej świadczonej przez lekarzy pierwszego kontaktu z Ustrzyk Dolnych
6. opiekę lekarza psychiatry, psychologa
7. osprzęt ortopedyczny mieszkańcy uzyskują w ramach uprawnień w Wojewódzkiej Poradni Zaopatrzenia Ortopedycznego w Rzeszowie
8. leki i artykuły sanitarne
9. zabiegi rehabilitacyjne
10. zajęcia terapii zajęciowej: muzycznej, kulinarnej i rękodzieła artystycznego

Dom Pomocy Społecznej w Moczarach umożliwia również praktyki religijne zgodnie z wyznaniem. Mieszkańcy mogą korzystać z biblioteki i codziennej prasy. Dla mieszkańców corocznie organizuje się imprezy kulturalne, turystyczne i sportowe. Wykwalifikowana kadra domu zapewniającą całodobową opiekę ułatwia również mieszkańcom kontakty z rodziną i społecznością lokalną.⁹

3.3 Ogólnopolska Karta Seniora

Z dniem 14 grudnia 2016r. zostało zawarte porozumienie o partnerstwie wprowadzające na terenie Gminy Ustrzyki Dolne Program „Ogólnopolska Karta Seniora”. Program przeznaczony jest dla seniorów powyżej 60-go roku życia, posiadających obywatelstwo polskie, którzy dzięki karcie będą mogli korzystać z promocji przygotowanych przez partnerów w całej Polsce. Organizatorem programu jest stowarzyszenie MANKO, wydawca magazynu „Głos Seniora”. Seniorzy mogą korzystać ze zniżek m. in. na usługi medyczne, turystyczne, rekreacyjno – sportowe, kulturalne, gastronomiczne.

Ogólnopolska Karta Seniora uprawnia do korzystania z ulg, zniżek lub innych uprawnień oferowanych przez podmioty prywatne i firmy. Wydano 121 karty do 31.10.2017 r. dla mieszkańców gminy będących po 60 roku życia.

Partnerem na terenie Gminy Ustrzyki Dolne jest Zespół Basenów Delfin, który oferuje 10% zniżki dla seniorów.

⁹ <http://dpsmoczary.pl/>, dostępne w Internecie dnia 28.06.2017 r.

3.4 Projekty na rzecz seniorów.

Projekt „Akademia Bieszczadzkich Seniorów” został zrealizowany w 2014 r. w ramach Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 osoby z terenu gmin: Ustrzyki Dolne, Czarna, Lutowiska, które ukończyły 60 rok życia. Cel główny w/w projektu to poprawa aktywności społecznej osób starszych poprzez udział w różnych formach edukacji.

Projekt trwał od 01.05.2014 r. do 31.05.2015 r. a realizowała go Fundacja Bieszczadzka w partnerstwie z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Rzeszowie oraz Gminnym Domem Kultury w Czarnej. Realizację projektu wspierali: Komenda Powiatowa Policji w Ustrzykach Dolnych, Oddział Rejonowy PCK w Ustrzykach Dolnych oraz Zespół Szkół Publicznych nr 1 w Ustrzykach Dolnych. 100 seniorów (50 z gm. Ustrzyki Dolne, 25 z gm. Czarna i 25 z gm. Lutowiska) miało możliwość ciekawie i aktywnie spędzić czas i rozwinąć swoje możliwości. Tematyka spotkań obejmowała: szkolenia komputerowe, warsztaty fotograficzne oraz pisarskie, zajęcia nordic walking/zajęcia ruchowe, spotkania z lekarzami specjalistami, prawnikiem, dietetykiem oraz przedstawicielami Policji, spotkania integracyjne- wyjazdy w ramach „spotkań z kulturą”.¹⁰

Projekt socjalny „LEKCJA HISTORII - INTEGRACJA MIĘDZY POKOLENIOWA”

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych w dniu 17.05.2017 r. zrealizował projekt socjalny pt.: **„Lekcja historii - integracja międzypokoleniowa”**.

Projekt realizowany był przy współpracy z członkami Klubu Seniora „Radość życia”, jak również gimnazjalistami Zespołu Szkół Publicznych Nr 2, w Ustrzykach Dolnych.

Celem projektu było przełamywanie barier panujących między ludźmi starszymi, a młodzieżą, ukazanie młodym ludziom, iż osoby starsze w sposób interesujący potrafią opowiadać o przeszłości, zainteresowanie młodego pokolenia historią, stworzenie możliwości osobom starszym, zaprezentowania swojej twórczości w szerszym gronie (śpiewanie piosenek z czasów powojennych). Pan Bogdan Bigaj, wygłosił prelekcję o okresie wojennym i powojennym na przykładzie uczestnika bitwy pod Monte Cassino. Podczas spotkania zespół Fantazja, działający przy Klubie Seniora „Radość życia” zaśpiewał cztery piosenki w nurcie żołniersko-patriotycznym.

¹⁰ <http://www.naszeponiony.pl/archiwum/773-7-156-mlodzi-duchem-seniorzy> dostępne w Internecie 01.09.2017 r.

3.5 Inne działania na rzecz Seniorów.

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Ustrzykach Dolnych organizuje liczne działania aktywizujące seniorów. W latach 2015 - 2016 realizowany był program „Internet bez granic” w ramach którego seniorzy zapoznali się m.in. aplikacjami bankowymi, pocztą elektroniczną, zdobywali umiejętności poruszania się po stronach internetowych. W warsztatach komputerowych w 2015 roku uczestniczyło 38 seniorów, a w 2016 roku 24 seniorów. Natomiast ogółem w imprezach organizowanych dla seniorów w 2015 roku udział wzięło 135 seniorów a w 2016 roku 99 seniorów. Organizowane są również: wieczorki poetyckie, wernisaże i wystawy, Towarzystwo Przyjaciół Miasta Ustrzyki Dolne we współpracy z Fundacją Bieszczadzką i Powiatową i Miejską Biblioteką w Ustrzykach Dolnych organizują „Ustrzyckie Śpiewanie”¹¹

Od 2015 roku organizowana jest „Seniariada” przegląd twórczości artystycznej seniorów z powiatu bieszczadzkiego. Promotorem imprezy jest Pani Ryszarda Grządziel prezes Klubu Seniora „Radość życia”.

Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Ustrzykach Dolnych cyklicznie wykonuje badania profilaktyczne osób w podeszłym wieku. Jedne z badań są bezpłatne, inne za minimalną opłatę. Z badań tych należy wyliczyć:

1. zapobiegające i wykrywające choroby serca (lata 2015 – 2016)
- 2 badania wykrywające i zapobiegające osteoporozie (lata 2015- 2016)
3. badania słuchu (2016)
4. bezpłatne badania przesiewowe w kierunku diagnostyki i leczenia zaćmy (rok 2017)
5. wykonywanie badań cytologicznych w celu wykrycia raka szyjki macicy.¹²

Place rekreacji ruchowej

Powszechnie wiadomo, że jednym z czynników mających wpływ na dobre samopoczucie seniora jest aktywność ruchowa, która ma na celu wydłużenie okresu fizycznej sprawności i niezależności, a tym samym poprawy jakości życia. Na terenie Ustrzyk Dolnych w Parku „Pod Dębami” zrealizowano projekt pt.: „W poszukiwaniu wspólnych korzeni - tworzenie zaplecza turystyczno - rekreacyjnego poprzez modernizację Parku pod Dębami (Polska) i Parku Mieru (Słowacja)". Projekt był współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska -

¹¹ Opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez PiMBP w Ustrzykach Dolnych

¹² Opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez SP ZOZ w Ustrzykach Dolnych

Republika Słowacka 2007-2013. Projekt realizowany był w partnerstwie z Miastem Giraltovce na Słowacji. Wartość całego projektu wyniosła 1 332 085,23 Euro, w tym dofinansowanie 1 132 272,44 Euro. **Wartość projektu dla Gminy Ustrzyki Dolne to 529 171,23 Euro** w tym dofinansowanie 449 795,54 Euro.¹³ Celem projektu była aktywizacja społeczno gospodarcza regionu poprzez rozwój turystyki transgranicznej pomiędzy partnerskimi regionami. Zarówno Ustrzyki Dolne jak Giraltovce posiadają zaplecze turystyczno-rekreacyjne w postaci Parku pod Dębami i Parku Mieru, które stanowią idealne miejsce do organizacji wspólnych spotkań, festiwali, koncertów, warsztatów i innych imprez. Są to także parki służące ludności lokalnej i turystom jako miejsce rekreacji, sportu i wypoczynku. Zakres prac obejmował m. in.: przebudowę sceny, zmianę nawierzchni alejek, wyposażenie w elementy małej architektury, urządzenie placu zabaw dla dzieci, wyposażenie w urządzenia outdoor-fitness. Miejsce to cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców gminy ponieważ umożliwia aktywne spędzanie czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz jest dobrym miejscem do spotkań i integracji międzypokoleniowej.

3.6 Kluby Seniora

Na terenie Gminy Ustrzyki Dolne działają trzy Kluby Seniora:

1. Stowarzyszenie Klub Seniora „Radość życia” z siedzibą przy ul. Dworcowej 10, 38-700 Ustrzyki Dolne, którego prezesem jest Pani Ryszarda Grządziel,
2. Stowarzyszenie Klub Seniora „Sami Swoi” z siedzibą przy ul. Pionierskiej 13/a, 38- 700 Ustrzyki Dolne, którego prezesem jest Pan Wiesław Turzański,
3. w Krościenku funkcjonuje nieformalna grupa zrzeszająca seniorów „Jesienny liść”, którego prezesem jest Pani Teresa Liptak.

Celem w/w ugrupowań jest:

1. Rozwijanie różnorodnych form życia kulturalnego, towarzyskiego i wypoczynku ludzi starszych.
2. Rozbudzanie zainteresowań oraz aktywizacji w miejscu zamieszkania.
3. Organizowanie działań, które sprzyjać będą zachowaniu zdrowia i sprawności fizycznej.
4. Organizowanie wypoczynku i spotkań dostosowanych do zainteresowań członków klubu.

¹³ www.ustrzyki-dolne.pl/.../aktualnosc-3-1462-Modernizacja+Parku+pod+Debami.html, dostępne w Internecie dzień 30.06.2017 r

5. Współpraca z organami administracji publicznej oraz kierowanie do nich swoich postulatów.
6. Prowadzenie różnych form współpracy seniorów, a sprzyjających realizacji statutu tych celów stowarzyszenia.
7. Organizowanie imprez charytatywnych, z których dochód będzie przeznaczony na realizację zadań statutowych.
8. Prowadzenie działalności promocyjnej, reklamowanej na rzecz stowarzyszenia i jego członków¹⁴.

W/w kluby utrzymują się głównie ze składek członkowskich.

3.7 Dofinansowanie imprez na rzecz seniorów

Działania na rzecz seniorów finansowane są z: Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, projektów konkursowych m.in. Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społeczności Osób Starszych na lata 2014-2020 oraz Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO).

4 Misja

Poprawa jakości życia seniorów na terenie Gminy Ustrzyki Dolne poprzez zaspokojenie ich potrzeb, oczekiwań, poprawę integracji międzypokoleniowej, a także kształtowanie wśród mieszkańców pozytywnego obrazu seniorów.

4.1 Obszary działania

4.1.1 Obszar I: Zdrowie i profilaktyka zdrowotna

Cel główny: Utrzymanie i poprawa zdrowia seniorów

Cel szczegółowy 1: utrzymywanie sprawności zdrowotnej seniorów

Działanie 1.1 Prowadzenie badań profilaktycznych i programów zdrowotnych

Cel szczegółowy 2: podnoszenie jakości usług medycznych

Działanie 2.1 Kształcenie personelu medycznego w zakresie opieki nad seniorami

4.1.2 Obszar II: Usługi socjalne

Cel główny: Zabezpieczenie socjalne seniorów

¹⁴

Statut Stowarzyszenia Klub Seniora „Radość życia” w Ustrzykach Dolnych

Cel szczegółowy 1: wspieranie osób starszych w ich miejscu zamieszkania

Działanie 1.1 Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych.

Działanie 1.2 Zainicjowanie pomocy sąsiedzkiej.

Działanie 1.3 Udzielenie wsparcia finansowego osobom starszym.

Działanie 1.4 Utworzenie dziennego domu pobytu.

Działanie 1.5 Szkolenia pracowników OPS pod kątem pracy z osobami starszymi.

Cel szczegółowy 2: Poradnictwo i informacja

Działanie 2.1 Organizowanie spotkań dla seniorów informujących o dostępności usług świadczonych na rzecz osób starszych przez instytucje samorządowe

Działanie 2.2 Praca socjalna wobec osób starszych prowadzona przez pracowników MGOPS w Ustrzykach Dolnych.

Cel szczegółowy 3: Diagnoza środowisk 60+.

Działanie 3.1 Współpraca z przedstawicielami sołectw, wizyty w środowiskach.

4.1.3 Obszar III: Udział seniorów w życiu społeczności lokalnej**Cel główny:** Aktywizacja osób starszych

Cel szczegółowy 1: Aktywny udział osób starszych w życiu kulturalnym społeczności lokalnej.

Działanie 1.1 Uczestniczenie seniorów w wydarzenia kulturalnych na terenie Gminy Ustrzyki Dolne (integracja międzypokoleniowa)

Działanie 1.2 Stwarzanie warunków do prezentowania przez seniorów swojej twórczości.

Działanie 1.3 Współpraca z istniejącymi klubami seniora.

5 Wskaźniki

CEL	WSKAŹNIKI	ŹRÓDŁA INFORMACJI O WSKAŹNIKACH
Utrzymanie i poprawa zdrowia seniorów.		
Utrzymywanie sprawności zdrowotnej seniorów.	-ilość przeprowadzonych programów zdrowotnych -liczba pracowników ZOZ przeszkolonych w zakresie potrzeb seniorów	SP ZOZ

Zabezpieczenie socjalne seniorów		
Wspieranie osób starszych w ich miejscu zamieszkania.	-liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych -liczba osób świadczących pomoc sąsiedzka -ilość osób objętych wsparciem finansowym przez MGOPS -wysokość środków finansowych wydatkowanych na pomoc seniorom -funkcjonowanie dziennego domu pomocy społecznej -liczba pracowników MGOPS przeszkolonych w zakresie pracy z seniorami	MGOPS, PCK, Urząd Miejski w Ustrzykach Dolnych
Poradnictwo i informacja	- liczba zorganizowanych spotkań dla seniorów, informujących o dostępności usług świadczonych na rzecz osób starszych przez instytucje samorządowe	MGOPS
Diagnoza środowisk 60+		
Współpraca z przedstawicielami sołectw, wizyty w środowiskach.	-liczba przeprowadzonych spotkań z sołtysami	MGOPS
Aktywizacja osób starszych		
Aktywny udział osób starszych w życiu kulturalnym społeczności lokalnej.	-ilość projektów skierowanych do seniorów z zakresu ofert kulturalnych -ilość zorganizowanych spotkań prezentujących twórczość osób starszych -liczba udokumentowanych form współpracy z klubami seniora	PiMBP, UDK, Towarzystwo Przyjaciół Miasta Ustrzyki Dolne we współpracy z Fundacją Bieszczadzką

6 Ewaluacja PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ SENIORÓW NA LATA 2018-2025 „Gmina Ustrzyki Dolne Seniorom”

PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ SENIORÓW NA LATA 2018-2025 „Gmina Ustrzyki Dolne Seniorom” będzie podlegał co rocznej ocenie na podstawie analiz sprawozdań podmiotów odpowiedzialnych za realizację w/w programu.

Podmiotami realizującymi program są:

1. Urząd Miejski w Ustrzykach Dolnych
2. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
3. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Ustrzykach Dolnych
4. Ustrzycki Dom Kultury
5. Polski Czerwony Krzyż
6. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ustrzykach Dolnych
7. Organizacje pozarządowe.

7 Wnioski

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest również charakterystyczne dla Gminy Ustrzyki Dolne. Dostrzegając ten problem zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród seniorów mieszkających na terenie w/w gminy, z których płyną następujące wnioski. Osoby starsze są nieodzowną częścią społeczności lokalnej, z uwagi na swoje doświadczenie życiowe, wiedzę i dojrzałość. Seniorzy są osobami, które potrzebują wsparcia ze strony różnych instytucji, mających możliwość stworzenia bardziej przyjaznych warunków życia dla tej grupy społecznej.

W ramach programu zostały zaplanowane cele i działania, do realizacji na przestrzeni 7 lat uwzględniające możliwości poszczególnych instytucji, by uchronić seniorów przed wykluczeniem społecznym.

Bibliografia

Pozycje książkowe:

1. **Jaszcak-Kuźmińska D., K. Michalska**, *Aktywizacja i edukacja osób starszych*, [w:] *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu*, pod.red. D. Jaszcak-Kuźmińska, K. Michalska, MPiPS, Warszawa 2010
2. **Tobiasz-Adamczyk B, M. Brzyska**, Wybrane aspekty socjologiczne wieku starszego, „Świat Problemów” 2011
3. **Kuta-Palach M., K. Malicki, M. Pokrzywa, S. Wilk**, *Wykluczenie społeczne i ubóstwo w województwie podkarpackim*, URz, Rzeszów 2011

Dokumenty strategiczne:

1. Strategia Rozwiązywania Problemów społecznych Dla Gminy Ustrzyki Dolne na lata 2016-2022
2. Strategii Rozwoju Gminy Ustrzyki Dolne na lata 2015-2025
3. Rządowym Programem na rzecz Aktywności Społeczności Osób Starszych na lata 2014-2020

Akty prawne:

1. Ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r., Dz.U.2017 poz.1257 t.j. ze zm.

Inne źródła:

1. Statut Stowarzyszenia Klub Seniora „Radość życia” w Ustrzykach Dolnych
2. Informacje udostępnione w formie pisemnej przez PiMBP w Ustrzykach Dolnych
3. Informacje udostępnione w formie pisemnej przez SP ZOZ w Ustrzykach Dolnych

Strony internetowe:

<https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-szarzenie/rzadowy-program-asos/>

http://www.bip.ustrzyki-dolne.pl/pliki_do_pobrania/strategia_ud.pdf

<http://www.naszepoloniny.pl/archiwum/773-7-156-mlodzi-duchem-seniorzy>

<http://dpsmoczary.pl/>

<http://www.ustrzyki-dolne.pl/.../aktualnosc-3-1462-Modernizacja+Parku+pod+Debami.html>

Spis tabel

Tabela 1. Ludność w Gminie Ustrzyki Dolne wg płci

Tabela 2. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-14), produkcyjnym (15-59 kobiety, 15-64 mężczyźni) i poprodukcyjnym w Gminie Ustrzyki Dolne

Tabela 3. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-14), produkcyjnym (15-59 kobiety, 15-64 mężczyźni) i poprodukcyjnym

Tabela 4. Poziom zadowolenia seniorów z warunków życia w Gminie Ustrzyki Dolne.

Tabela 5. Działania, które należałoby podjąć, bądź usprawnić, aby osobom w wieku senioralnym żyło się lepiej w Gminie Ustrzyki Dolne

Tabela 6. Osoby objęte usługami opiekuńczymi w wieku poprodukcyjnym (60-100), z podziałem na płeć

Załącznik nr 1

Ankieta

Sytuacja seniorów w Gminie Ustrzyki Dolne

Ankieta ma charakter anonimowy, zostanie wykorzystana na potrzeby PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ SENIORÓW NA LATA 2017-2025 „Gmina Ustrzyki Dolne seniorom”.

Metryka (proszę wstawić X przy wybranej odpowiedzi)

Płeć:

☐ kobieta

☐ mężczyzna

Wykształcenie:

☐ podstawowe ☐ zawodowe ☐ średnie ☐ policealne ☐ wyższe

Miejsce zamieszkania:

☐ miasto ☐ wieś

1. Czy zdaniem Pani/Pana Gmina Ustrzyki Dolne jest przyjazna seniorom?

☐ tak

☐ raczej tak

☐ trudno powiedzieć

☐ nie

☐ zdecydowanie nie

2. Jak zdaniem Pani/Pana seniorzy są postrzegani przez inne grupy społeczne (*Proszę o zaznaczenie znakiem X maksymalnie trzech odpowiedzi*)?

☐ schorowani

☐ niepotrzebni

☐ nienadążający za tempem życia

☐ wyrozumiali i uprzejmi

☐ chętni do pomocy innym

☐ posiadający wiedzę i doświadczenie

☐ inne

3. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej spotykają się seniorzy na terenie Gminy Ustrzyki Dolne? (Proszę o zaznaczenie znakiem X maksymalnie trzech odpowiedzi.)

- ☐ ubóstwo ☐ utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
☐ choroba ☐ brak ofert pracy
☐ niepełnosprawność ☐ poczucie osamotnienia
☐ brak akceptacji ze strony środowiska ☐ brak odpowiedniej opieki
☐ zbyt wąski zakres wydarzeń kulturalnych i sportowych ☐ inne

4. Czy ma Pan/Pani wiedzę o aktualnie funkcjonujących Klubach, stowarzyszeniach działających na rzecz seniorów, w Gminie Ustrzyki Dolne (Jeśli tak, to proszę podać jakie)?

- ☐ nie
☐ tak

5. W jakim stopniu jest Pani/Pan zadowolony z następujących warunków życia w Gminie Ustrzyki Dolne? (Proszę dokonać oceny w skali 1-5, gdzie:

1-bardzo niezadowolony/a, 2-niezadowolony/a, 3-niezdeterminowany/a, 4-zadowolony/a, 5-bardzo zadowolony/a)

Lp.	Warunki życia	Ocena (w skali 1-5)
1.	Poziom opieki zdrowotnej	
2.	Dostęp do uzyskania pomocy społecznej świadczonej przez MGOPS, inne instytucje publiczne, organizacje pozarządowe	
3.	Warunki mieszkaniowe	
4.	Bezpieczeństwo seniorów	
5.	Możliwości spędzania czasu wolnego (dostępność szlaków turystycznych, siłowni na powietrzu, ścieżek rowerowych)	
6.	Dostęp do edukacji	
7.	Dostęp do kultury i rozrywki (koncerty, biblioteki, przedstawienia)	
8.	Dostęp do rynku pracy	

6. *Jakie zdaniem Pani/Pana działanie należałoby podjąć, by seniorom w Gminie Ustrzyki Dolne żyło się lepiej (Proszę o zaznaczenie znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)?*

- ☐ zwiększyć emerytury
- ☐ poprawić dostęp do opieki medycznej
- ☐ poprawić komunikację na terenie gminy
- ☐ poprawić dostęp do rynku pracy
- ☐ bardziej zaangażować seniorów w życie kulturalne mieszkańców gminy
- ☐ poszerzyć ofertę edukacyjną dla seniorów
- ☐ inne

7. *Jeśli wg Pani/Pana został pominięty jakiś ważny problem, proszę opisać go poniżej:*

Dziękuję za uzupełnienie ankiety